

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Амирхон Шоҳхусайн Талбонӣ “Фалсафаи амалии Қутбиддин Шерозӣ” барои даёфти дараҷаи доктори илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 09.00.03 – таърихи фалсафа

Дар замони Истиклоли давлатӣ дар Тоҷикистон ба масоили мубрами илмҳои ҷомеашиносӣ, аз ҷумла таърихи афкори фалсафӣ, таваҷҷӯҳ бештар гардид. Зеро дар давлатдорӣ милли рӯчӯ ба анъанаҳои маънавии гузашта, махсусан масъалаҳои ғанӣ қардани шуури ҷамъиятӣ бо мероси илмию фарҳангӣ ва ахлоқӣ, мавқеи хоса пайдо менамояд. Дар фалсафаи гузашта дар радифи фалсафаи назарӣ фалсафаи амалӣ, ки ба он роҳҳои давлатдорӣ, яъне сиёсати мудун, оиладорӣ, тарбияи афол, ахлоқ ва ғайра дохиланд, қисми муҳими осори файласуфонро дар бар гирифтааст. Ин аз он сабаб аст, ки ҳар давлат ва ҷомеа барои ҳифз ва устувор намудани асосҳои худ ба маърифати афрод ва оромию осудагӣ ниёз дорад. Бинобар ин файласуфон, адибон ва сиёсатмадорони гузашта асарҳои дар бораи фалсафаи амалӣ, тарбияи ахлоқи ҷомеа ва хонавода таълиф карда буданд ва ба ин восита саҳми бузурге дар илми фалсафа, педагогика, психология ва ахлоқ гузоштаанд.

Аз файласуфони тоҷику эронӣ дар ин самт хидмати Абдулаббоси Сарахсӣ, Аҳмади Саҳли Балхӣ, Омирии Нишопурӣ, Абӯнасири Форобӣ, Абӯалӣ Сино, Ибни Мискавайх, Насруddини Тӯсӣ, Ҷалолуддини Давонӣ, Ҳусайн Воизи Кошифӣ ва ғайраро метавон зикр кард, ки осору афкорашон дар замони мо низ мавриди таҳқиқ ва истифода қарор гирифтаанд.

Дар байни ин мутафаккирон ҷойгоҳи файласуф ва муҳаққиқи барҷаста Қутбиддини Шерозӣ хеле баланд аст.

Дар бораи осор ва таълимоти файласуфони зикршуда асарҳои таҳқиқотӣ аз тарафи олимони тоҷик дар замони Иттиҳоди Шӯравӣ ва соҳибистиклолии кишварамон таълиф шудаанд. Вале дар бораи Қутбиддини Шерозӣ ба ҷуз баъзе аз мақолаҳо асари ҷомеа дар Тоҷикистон таълиф нашудааст.

Бинобар ин таҳқиқоти диссертатсионии Амирхон Шоҳхусайн дар мавзӯи “Фалсафаи амалии Қутбиддини Шерозӣ”, чунон ки аз автореферати он маълум мешавад, асари нисбатан муфассал ва таҳқиқоти махсус дар фалсафаи амалии файласуф мебошад.

Аз боби якуми диссертатсия “Манбаъҳои ташаккули фалсафаи амалии Қутбиддини Шерозӣ” ном дорад, аз се зербоб иборат буда, маълумоти умумӣ ва зарурӣ дар бораи тарҷумаи ҳол, осор ва муҳтавои асосии андешаҳои мутафаккир зикр шудааст. Диссертант зарурати таҳқиқи мероси Қутбиддин Шерозиро дар замони муосир, ба хусус вобаста ба шароити имрӯз бамаврид таъкид кардааст. Зеро Қутбиддин аз ҷумлаи файласуфон ва шахсиятҳои

нодирест, ки бо зиндагии хоксорона, донишмандона ва дунявигароёнаи худ ва хамеша бо мардум будан ва безътино будан ба кавоиди динӣ ва дунявии таҷаммулгаро аз дигарон фарқ дошт. Бинобар ин осори зиёде, ки ӯ дар улуми замонаш дар фалсафа, нучум, риёзиёт, тиб ва шарҳу тафсир, аз ҷумла дар тафсири Қуръон, ки 30 ҷилдро дар бар гирифтааст, хусусан шарҳи осори фалсафӣ ва тиббии Ибни Сино таълиф кардааст, гувоҳи бузургӣ ва макоми баланди ӯ дар таърихи тамаддуни форсизабонон мебошад.

Боби дуюми рисола “Масъалаҳои ахлоқӣ дар фалсафаи амалии Қутбиддини Шерозӣ” ба тавсифи моҳияти ахлоқ ва ҷойгоҳи он дар ҷомеа фитрӣ ё иқтибосӣ будани ахлоқ, меъёр, сифат ва категорияҳои ахлоқӣ таҳқиқ дода шудааст. Шиносоӣ бо ин боб нишон медиҳад, ки диссертант мавзӯи асосии таҳқиқро ҳам аз ҷиҳати назарияи умумии илми ахлоқ ва ҳам аз ҷиҳати таҳқиқи осори Қутбиддин хуб медонад ва хулосаҳо дуруст мебошанд. Хулосаи диссертант дуруст аст, ки таълимоти Қутбиддини Шерозӣ доир ба тағйирпазир будани хулқу атвори инсон, дорои характери илмӣ мебошад. Андешаҳои ӯ, ки дар таҳаввули таълимоти ахлоқӣ, бахусус таълимоти мутафаккирони ғарбӣ таъсири назаррас гузоштааст, барои ҷомеаи мо имрӯз низ арзишманданд... барои тарбияи ахлоқӣ ва худшиносиву ҳудогоҳии насли муосир дорои арзиши баланди илмӣ буда, дар фаъолияти педагогиро тарбиявӣ ва корҳои тарғиботӣ метавонад самаранок истифода шавад.

Бобҳои сеюм ва чоруми диссертатсия, ки ба мавзӯи фалсафаи манзилдорӣ ва ақидаҳои сиёсӣ иҷтимоии Қутбиддини Шерозӣ бахшида шудааст, шаҳодат медиҳад, ки муаллиф осори файласуфро хеле хуб таҳлил кардааст ва хусусиятҳои муҳими андешаҳои фалсафӣ ва сиёсӣ иҷтимоии ӯро равшан ва дуруст муайян намудааст. Як ҷиҳати хуби ин бобҳо аз он иборат аст, ки диссертант андешаҳои Қутбиддинро бо пешиниён, аз ҷумла бо андешаҳои Арасту, Форобӣ, Ибни Сино ва файласуфони муосири ғарбӣ низ муқоиса карда, монандӣ ва тафовути онро нишон додааст.

Масъалаҳои сеюм ва чоруми диссертатсия, ки дар ин бобҳо мавриди таҳлил қарор гирифтаанд, аз ҷиҳати илмӣ актуалӣ буда, дарки хуби диссертантро роҷеъ ба проблемаҳои мубрами ҷомеаи муосир, хусусан ҷомеаи тоҷикистонӣ, нишон медиҳанд.

Дар баробари ин бояд ба баъзе камбудихо низ бояд таваҷҷуҳ намуд. Диссертант, тавре аз автореферат маълум мешавад, дар бораи таъсири таълимоти Қутбиддин ба фалсафаи Ғарб сухан меронад, вале мушаххасан ба кадом файласуф, дар кадом масъала ва кадом асар таъсири афкори ӯ сурат гирифтааст, нишон надиҳааст.

Дигар ин ки мақолаҳо ва асарҳои муҳаққиқони тоҷик ва хориҷиро дар бораи Қутбиддини Шерозӣ зикр намуда, аз осори олими эронӣ Сиддиқӣ

Сафизода “Таърихи фалсафаи Эрон”, ки фасле дар бораи Қутбиддини Шерозӣ дорад, муаллиф ёдовар намешавад. Диссертант навиштааст, ки Қутбиддин Қуръонро дар 40 ҷилд тафсир кардааст, вале муаллифи номбурда, яъне Сиддиқӣ, ин тафсиrho 30 ҷилд зикр кардааст ва ин ракам бояд сахех мешуд.

Вале ин камбудихои зикршуда қимати асари диссертатсионии Амирхон Шоххусайн Талбониро ба ҳеҷ ваҷҳ кам намекунанд. Диссертатсияи ӯ, тавре аз авторерферат маълум мешавад, таҳқиқи ҷиддӣ ва хеле ҷолиби фалсафаи амалии Қутбиддини Шерозӣ мебошад ва он асари таҳқиқотии комилан нав ва дорои аҳамияти илмӣ ва амалӣ мебошад.

Бинобар ин Амирхон Ш.Т. сазовори унвони дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 09.00.03. – таърихи фалсафа мебошад.

**Доктори илмҳои фалсафа,
профессор, академики АМИТ,
арбоби илм ва техникаи ҶТ**

К.Олимов

*Унвони К.Олимовро ба сифи меқулаам -
Ҳозирӣ қаломан сарфони ҶТ-и АМИТ
Доктор В. Шерозӣ*

Суроға: 734025 Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 33.
Тел.: (+992) 907-70-21-15
Почтаи эл.: olimovk_2007@mail.ru